

DEMOKRACIJA

Če sestradanega psa nakrmim
in neguješ, te ne bo nikoli ugriz-
nil, to je tudi razlika med psom
in človekom.

MARK TWAIN

Leto XIII. - Štev. 19

Trst - Gorica, 1. oktobra 1959

Izhaja 1. in 15. v mesecu

SESTANEK EISENHOWER-HRUŠČEV JE DOSEGEL SVOJ NAMEN

Pogajanja med Vzhodom in Zahodom se bodo nadaljevala

Ministrski predsednik ZSSR Nikita Hruščev in predsednik Eisenhower sta si iskreno izmenjala misli v Camp Davidu. Med nekaterimi teh razgovorov so se državni tajnik Herter in sovjetski zunanji minister Gromiko ter drugi funkcionarji obeh držav udeležili razgovorov.

Ministrski predsednik ZSSR in predsednik ZDA se strinjata v ugotovitvi, da so bili ti razgovori koristni za pojasnitev medsebojnih stališč o nekaterih vprašanjih. Namen teh razgovorov ni bil pogajati se o vprašanjih. Vendar se upa da bo izmenjava misli prispevala k ustvaritvi boljše razumevanja njih smotrov in medsebojnih stališč in bo s tem omogočila nastop pravičnega in trajnega miru.

Ministrski predsednik ZSSR in predsednik ZDA se strinjata v ugotovitvi, da je vprašanje razorožitve najvažnejše, pred katerim je danes svet. Obe vladi bosta zastavili vse svoje napore, da pride do konstruktivne rešitve tega vprašanja.

Med svojimi razgovori sta si oba državnik izmenjala misli o Nemčiji in o mirovni pogodbi z Nemčijo in obrazložila stališče obeh strani.

Kar se tiče berlinskega vprašanja, sta se oba predsednika sporazumela, s pridržkom odobritve drugih neposredno prizadetih strani, da se bodo obnovila pogajanja, da pride do rešitve, ki bi bila v skladu s koristmi ohranitve miru.

Poleg tega so bili koristni razgovori o nekaterih vprašanjih, ki se tičejo odnosov med ZSSR in ZDA. Med temi vprašanji je tudi trgovina med obema državama. Kar se tiče povečanja izmenjave ljudi in idej, je bil dosežen bistven napredek med razgovori funkcionarjev in pričakuje se, da bodo v bližnji prihodnosti doseženi nekateri sporazumi.

Ministrski predsednik ZSSR in predsednik ZDA se strinjata v ugotovitvi, da bi se morala vsa nerešena mednarodna vprašanja reševati ne z uporabljanjem sile, pač pa z miroljubnimi sredstvi in s pogajanjem.

Končno se oba predsednika strinjata, naj se točen datum obiska predsednika ZDA v Sovjetski zvezi prihodno spomlad, določi po diplomatski poti.

Tako se glasi uradno poročilo o političnih razgovorih, ki sta jih imela Eisenhower in Hruščev preteklo soboto in nedeljo v Camp Davidu v Združenih državah. To je bil obenem zaključni del in glavni namen obiska Nikite Hruščeva v Ameriki.

Ce hočemo pravilno vrednotiti rezultate, ki sta jih državnik dosegla z osebnim srečanjem in izmenjavo svojih misli, se moramo v duhu vrniti v okoliščine, v katerih so se za ta obisk odločili in ga označili.

Potem ko so se pogajanja za splošno razorožitev in za omejitve atomskih poskusov brez odločilnih rezultatov vlekle že mesece in mesece, je propadla še ženevska konferenca zunanjih ministrov, ki so jo sklicali, da bi poskusili rešiti berlinsko in nemško vprašanje. Videti je bilo, da so med Vzhodom in Zahodom zopet podrti vsi mostovi. Bili smo na pragu nevarnega porasta mednarodne napetosti, ki je odkrito grozila, da se zna izpreveriti v spopad, oziroma zdrkniti zelo blizu do česa podobnega. Zato je bila potrebna energična akcija, ki naj predvsem psihološko, vpliva na svetovno mnenje ter tako pomiri vznemirjeno ozračje in splošno zaskrbljenost. Tako je dozorela misel o izmenjavi obiskov med načelnikoma vlad Sovjetske zveze in Združenih držav.

Ne da bi si delali utvare o vse rešujoči in naenkrat delujoči učinkovitosti takih

obiskov, ki pač ne morejo čez noč rešiti problemov, za katere so potrebna dolga pogajanja in temeljita osvetlitev, moramo na drugi strani priznati, da je srečanje med Eisenhowerjem in Hruščevom doseglo svoj namen.

Ce izvzamemo azijsko področje, kjer v komunističnem taburu vedri in oblaci rdeča Kitajska, smo vse odkar je bil ta obisk napovedan imeli na Srednjem Vzhodu in v Evropi sorazmerno mirne tedne. Ni več strašil ultimati za rešitev berlinskega vprašanja, katerega napoved je lani postavila Sovjetska zveza. Svet je dobil in upošteval izmenjave obiskov kot dokaz, da vrata za pogajanja še niso zaprta. Poročilo, ki so ga izdali po razgovorih v Camp Davidu pa zdaj naravnost pove, da se bodo ta pogajanja nadaljevala, tako glede razorožitve, kateri pripisujeta oba državnik največjo važnost, kakor glede Berlina, za katerega menita oba, da je sedanji položaj nezadovoljiv. S tem je zadoščeno splošnemu pričakovanju.

Da je tako, morajo biti prepričani tudi organizatorji tega srečanja. Za ustvaritev potrebnega vzdušja pomirjenja je zado-

stoval že obisk Hruščeva v Združenih državah. Zato so lahko odložili potovanje Eisenhowerja v Sovjetsko zvezo na prihodno pomlad. Sodijo namreč, da svetovnemu javnemu mnenju zdaj niso več potrebne psihološke injekcije, kakor so takšni obiski, z vsem tam-tamom, ki jih okrog njih zganjajo sodobna sredstva za obveščanje javnosti, kakor so tisk, radio, televizija in film, pač pa je potrebno trditi in realistično politično delo, ki naj pokaže, ali in na kakšnih temeljih se da dejansko rešiti obstoječa sporna mednarodna vprašanja. Tisti, ki so pričakovali, da bosta Eisenhower in Hruščev vse kar sama rešila in da bo iz Camp Davida prišlo poročilo, ki bo podrobno uredilo svet in njegove probleme, so seveda nekoliko razočarani. Toda drugega kot splošne obljube, da se bodo pogajanja nadaljevala, da so se stališča ponekod zblížala, dva sama državnik v tako kratkem času in v tako zapletenih vprašanjih nista mogla dati.

Delo, ki naj pokaže in bo edino mero dajno za presojo rezultatov, kateri naj bi bili doseženi v razgovori v Camp Davidu, se torej šele začneja.

»Gospoda, opraviti moramo majhno skupno delo: zakopljimo bojne sekire!« je napis pod karikaturjo, na kateri je sovjetski tisk prvič v zgodovini upodobil svojega dejanskega državnega poglavarja.

SEGNI IN PELLA sta v Washingtonu, kjer sta se kot prva zahodna državnik srečala s predsednikom Eisenhowerjem, ki je pravkar zaključil svoje razgovore z Nikito Hruščevom. Italijanski ministrski predsednik in zunanji minister sta prispevala v Washington 30. septembra in ostajata tam še danes. Z Eisenhowerjem takorekč nadaljujeta razgovor, ki sta ga imela z njim že preveč dni septembra v Parizu, ko je Eisenhower napravil svoje krožno potovanje po zahodnih evropskih prestolnicah, da bi pred srečanjem s Hruščevom slišal mnenje svojih evropskih zaveznikov. Zdaj jima lahko pove, kako je srečanje potekalo in kaj naj si Italija in druge zahodne države od tega obeitajo.

Pripomniti je treba, da tudi Segni in Pella ne prihajata v Washington praznih rok. Pred par dnevi sta bila namreč na obisku v Turčiji, ki je na zelo kobiljem zemljepisnem področju neposredna sosednja Sovjetske zveze in tako bosta lahko osvetlila sedanji položaj tudi s te strani.

V PEKINGU slavijo 1. oktobra desetletnico komunističnega prevzema oblasti. Za to priložnost so proglasili široko amnestijo, katere bodo deležni številni navadni in politični kaznjenci. Med slednjimi bo posebno veliko takih, kateri so naselili teoriji o »sto cvetlicah«, ki naj bi lahko istočasno rastle na komunistični gredi. Ko je Mao tsetung pred skoro dvema letoma izrazil to misel, so namreč mnogi izobraženci začeli kritizirati razne pojave v obstoječem komunističnem sistemu. Tako so se odkrili in oblast jih je obsodila zaradi desničarskega odklonilstva na razne, tudi dolgoletne kazni.

V ostalem pa je značilno, da so neposredno pred proslavo desetletnice režima v Pekingu odstavili dosedanjega obrambnega ministra, maršala Peng Teh-huaj. Na njegovo mesto je prišel komaj 51 letni, deloma v Moskvi izolirani in v japonsko-kitajski ter državljanski vojni proslavljeni maršal Lin Piao. Novi obrambni minister velja za strokovnjaka v vprašanjih modernega oboroževanja. Njegova naloga naj bi bila, da reorganizira kitajsko vojsko, ki jo danes sestavljajo predvsem velike pešadijske divizije starega tipa. Uvedli naj bi bolj razčlenjeno armado, katere osnova bodo majhne, po oborožitvi takorekč samozadostne in gibljive divizije ameriškega tipa. Imenovanje Lin Pia-a za obrambnega ministra naj bi na drugi strani pomenilo tudi, da se bo politični radikalizem, ki ga je režim še prav močno uveljavljal zadnje polgodrugo leto, nekoliko omilil. Pri tem pa je treba upoštevati, da je za novega načelnika glavnega stana rdeče kitajske vojske imenovan maršal Lo Jui-čing, ki je bil nekoč

Dogodki po svetu

politični komisar v poveljstvu novega obrambnega ministra. Postavljanje nekdanjega častnika tajne policije za načelnika glavnega stana dokazuje, da hoče partija obdržati vojsko trdno v svojih rokah.

NA CEYLONU, ki je britanski dominjon, torej samostojna država v britanski Skupnosti narodov, je bil 25. septembra ubit predsednik vlade Solomon Bandaranaike. Atentat nanj je izvršil budistični menih in univerzitetni lektor Taiduwa Somarathero. Atentator ima 43 let in je tudi sam končan v bolnici, ker ga je ena izmed straž pri atentatu obstrelila, ljudje pa so ga pretepli.

Pokojni Bandaranaike je imel 59 let. Izšel je bil v Anglijo, kjer je v Oxfordu končal pravne študije. Bil je poslanec vse od leta 1947, ko je Ceylon postal samostojen. Leta 1956 pa je postal predsednik vlade levičarske koalicije. Kot predsednik vlade ga je zdaj nasledil dosedanj prosvetni minister Wijayananda Dahanayake, ki je obenem prevzel tudi obrambno in zunanje ministrstvo.

V Londonu se bojijo, da bo Ceylon zašel v politično krizo. Med množicami namreč klije sovražnost med budistično večino in hindujsko manjšino, ki se je posebno zaostrila, ko so proglasili cingaleščino za edini uradni jezik. Bandaranaike je bil velik prijatelj indijskega ministrskega predsednika Nehruja in je verjetno padel kot žrtev narodnostnega sovražstva.

USTANOVA CINI je organizirala na otoku San Giorgio v Benetkah, kjer ima svoj sedež, široko konferenco, ki je imela za predmet naraščanje mladinske kriminalitete, torej problem tzv. steddy boyev.

Izmenjavo mnenj je vodil ugledni pravnik in vseučiliški profesor Francesco Carnelutti. Prerosodni minister Guido Gonella je v svojem referatu iznesel statistične podatke, ki dokazujejo, da je mladinska kriminaliteta v Italiji od leta 1900 do leta 1940 padla, odletel pa stalno narašča. Pred letom 1940 so med prekrški prevladovala tatvine, pretepi in prestopki proti naravnosti, danes pa prevladujejo roparski napadi na imovino in osebe, nepravilne žalitve in izživljanja ter prestopki proti naravnosti. Nekeč so med mladostniki zločin prevladovali revni posamezniki in sorazmerno jih je bilo največ na jugu. Danes pa nosi zastavo Severna Italija med njimi prevladujejo mladinci, ki izhajajo iz srednje ali pa dobro situiranih družin

In potem vse tiho je bilo...

Pismo SKS in SDS županom okoliških občin

Slovenska demokratska zveza in Slovenska katoliška skupnost sta dne 27. maja letos poslali gospodom Dušanu Furlanu, županu občine Devin-Nabrežina, Dušanu Lovrihi, županu občine Dolina, Jožetu Bizjaku, županu občine Repentabor in Alojziju Pircu, županu občine Zgonik, pismo, ki zaradi svoje važnosti zasluži, da se z njim seznanijo tudi naša javnost.

Pismo izhaja iz stališča, ki ga je v zadevi veljavosti londonskih sporazumov zavzela italijanska vlada in glasi:

»Podpisani politični organizaciji si dovoljujeta obrniti Vašo pozornost na dejstvo, da je Londonski sporazum s prilogami, po mnenju italijanske vlade, kot mednarodni dogovor polnoveljavni. Italijanski parlament je leta 1954 vzel te pogodbe, med katerimi je za nas najvažnejši Posebni statut o manjšinskih pravicah, na znanje ter jih je s tem potrdil. Zato smatra italijanska vlada, da kaka posebna in naknadna ratifikacija ni potrebna ter je tudi ne bo izvedla.

Izhajajoč iz tega stališča so centralni državni organi dali vsim tukajšnjim državnim uradom in oblastem točna notranja navodila, da morajo s slovenskim prebivalstvom obveščati v slovenskem jeziku. V pomanjkanju slovenskih uradnikov naj bi se to dogajalo s pomočjo tolmačev.

Upoštevajoč ta dejstva in stališča višjih državnih oblasti postaja toliko bolj pereče vprašanje dvojezičnih napisov na vseh državnih in splošnih poslopih in uradih kot so: železniške postaje, šole, imena krajev na

cestnih kamnih, kažipotih, ulic, cest in trgov po naseljih, tako na državnih kot pokrajinskih in občinskih cestah, kakor to določa čl. 5, odstavek 3 Posebnega statuta.

Odgovarjajoči člen Posebnega statuta, ki določa te obveze, je tako jasan, da ne potrebuje prav nobenega tolmačenja. Mešanega odbora ali celo kako novo sporazumevanje med obema sosednjima državama. Njegova izvedba spada v izključno pristojnost Vlade generalnega komisarja. Mešana komisija, o kateri govori čl. 8 Posebnega statuta, ima samo nalogo, da pomaga obema vladama in jima daje nasvete o problemih zaščite narodnih manjšin, ne pa da svetuje in odloča ali in kdaj naj se sploh začne izvajati kakšna jasna in točna določba polnoveljavnega Posebnega statuta. Sporno je kvečjemu lahko vprašanje tistih volilnih okolišev tržaške in miljske občine, za katere ni ugotovljeno, ali predstavljajo Slovenci v njih vsaj 25 odstotkov prebivalstva. Ne more pa to vprašanje biti sporno za občine, v katerih so Slovenci ne samo v relativni, temveč v veliki absolutni večini!

Zato podpisani politični organizaciji smatra, da so prav občinska zastopstva in županstva okoliških občin, ki imajo nedvomno več kot 25 odstotkov prebivalstva slovenske narodnosti, poklicana, da postavijo na dnevni red vprašanje dvojezičnih napisov na Tržaškem. To naj bi storila tako, da izglasujejo resolucije, s katerimi zahtevajo, da poklicane oblasti nemudoma izvedejo zadevna določila Posebnega statuta, ker ni prav nobenega opravičljivega razloga, zaradi katerega je se še nadalje odlašalo z aplikacijo čl. 5 Posebnega statuta.

Občinski sveti se ne smejo zadovoljiti s praznimi izgovori, češ, da Posebni statut ni obvezen in polnomočen, da bi uvedba dvojezičnih napisov spravila v nevarnost javni red in mir itd. Ponašljati morajo svojo zahtevo, dokler ji ne bodo ugodili.

Prosimo Vas torej, gospod župan, da v soglasju z upravičenimi željami in potrebami ogromne večine prebivalstva Vaše občine tudi njen občinski svet izglasuje resolucijo o dvojezičnih napisih. Pri njenem sestavljanju Vam bo morda prišel prav okvirni osnutek, ki ga prilagamo.

Prosimo Vas, gospod župan, da sprejmete tudi ob tej priliki izraz našega posebnega spoštovanja.

Tako pismo. Slovenska katoliška skupnost in Slovenska demokratska zveza že štiri mesece čakata ali bodo slovenski občinski odbori, ki jih imajo v rokah ti tovc in kominformisti, kaj ukrenili. Gre vendar za uporabo in uradno priznanje našega jezika! Toda razen že nekaj mesecev starega odgovora devinsko-nabrežinskega župana, ki je obljubil, da bo zadevo spravil pred občinski svet, se nihče ni zganil. V ostalem tudi on, vsaj doslej, še ni izpolnil svoje obljube. Lahko bi rekli z Aškercem »In potem vse tiho je bilo...«

Toda osnovnih problemov tržaških Slovencev ne bomo rešili na ta način. Opozorjamo slovensko javnost na primer, ki dokazuje naravnost neverjetno neaktivnost sedanjih slovenskih odborov tržaške okolice v zadevi, ki se tako načelno tiče vseh pripadnikov tukajšnje slovenske manjšine, ne glede na njihovo politično pripadnost in nazore. Morda se bodo zdaj le zbudili!

Slovenščina v javnih uradih

Kabinet Generalnega komisarja za Tržaško ozemlje je izdal vsem podrejenim uradom okrožnico 11/1-20272-59 z dne 23. sept. 1959, ki ugotavlja, da ima etnična skupina na podlagi londonske spomenice pravico do uporabe slovenskega jezika v svojih odnosih z javnimi uradi in da se v ta namen ustanovlja tečaj slovenskega jezika.

Ravnatelj javnih uradov okrožnica poziva, da o tem obvestijo vse svoje uslužbenke. Rok za vlaganje prijav k tečaju velja do sobote, 3. okt. Tečaj bo obsegal 75 lekcij po trikrat tedensko ob večernih urah v prostorih šolske ustanove v središču mesta.

VESTI z GORIŠKEGA

Zaščita nemške manjšine pred Združenimi narodi

Po dolgih letih neuspešnih zahtev, in pogajanj, hrupnega besednega in časopisnega boja je Avstrija nastopila pred samo skupščino Organizacije združenih narodov v zaščito nemške jezikovne manjšine v Italiji. Njen zunanji minister Kreisky je obrazložil pritožbe proti Italiji, ki ne spoštuje pariškega dogovora glede zaščite Nemcev v Poadižju, dogovora, ki tvori sestavni del mirovne pogodbe. Kreisky je dejal, da bo Avstrija predložila zadevo Organizaciji združenih narodov, če Italija ne reši vprašanja v pravem duhu besedila pariškega dogovora, ki naroča Italiji zaščito nemške jezikovne manjšine s posebnimi zakonskimi ukrepi, ki naj ohranijo njen etniški značaj ter kulturni in gospodarski razvoj.

Kreisky je prikazal nekaj konkretnih primerov zapostavljanja ljudstva nemškega jezika in poudaril, da se s stalnim naseljevanjem Italijanov v Poadižje dejanski ogroža obstoj in ohranitev nemškega značaja dežele.

V sredo 23. septembra, je Kreiskemu odgovoril sam italijanski minister Pella in seveda zavrnil vse avstrijske trditve in pritožbe ter napovedal, da Italija smatra vprašanje kot notranjo zadevo Italije, ki kot taka ne spada v pristojnost Organizacije združenih narodov. S tem je povedal, da se bo Italija upravlja vsakemu poizkusu zadevnega razpravljanja v skupščini Združenih narodov. Dejal pa je, kakor že Kreisky, da teko med Avstrijo in Italijo pogajanja za rešitev spora. Toda Kreisky se je v svojem govoru pritožil, da Italija ta pogajanja zavlačuje in noče priti do nikake konkretne rešitve.

Italijanska zadrega

Avstrijski nastop je spravljal italijansko vladno v zadrego, zato je hitro po Kreiskovem govoru objavila nekaj statističnih podatkov o konkretnem ravnanju z nemško manjšino, ki da uživa vsemogoče dobro v okviru zaščite, ki ji pritiče. Minister Pella sam je nekaj takih podatkov ponovil, toda bistvene točke spora se ni dotaknil, marveč je le poudaril, da pokrajina pritiče Italiji na podlagi treh zaporednih mednarodnih pogodb: mirovne pogodbe po prvi svetovni vojni, dogovorom med Mussolinijem in Hitlerjem iz leta 1939 in pariške mirovne pogodbe po drugi svetovni vojni. S tem se je Pella hotel izogniti bistveni pritožbi Avstrije: da Italija, z naseljevanjem svojih ljudi, Italijanov, v pokrajino, ne štiti nemškega značaja, marveč ga s tem udušuje, počasi, sicer, toda gotovo; toliko je res, da se Nemci morajo že seliti, ker ne najdejo zaposlitve, medtem ko prihajajo v pokrajino italijanski delavci z zagotovljeno zaposlitvijo.

Morda bosta Italija in Avstrija vendarle našli zadovoljivo rešitev temu sporu. Nemci odklanjajo deželno avtonomijo s Tridentom in zahtevajo posebno avtonomijo za Bolečno provinco, kjer naj bi bili sami gospodarji. Izgleda, da bo Italija zahtevi ugodila, ker ji je avstrijska

pritožba pred mednarodnim forumom vendarle nadležna.

Italija in jezikovne manjšine

Ne glede na posebna določila mirovne pogodbe, kar se tiče zaščite Nemcev v Poadižju, je vendar jasno, da mora Italija šteti vse jezikovne manjšine v svojih mejah enako. Ni nobena novost, in tudi ne laž, trditev, da stoji Italija od nekdaj sem na štališču, da mora jezikovne manjšine asimilirati, to je raznaroditi. V prvi vrsti gre za odpravo Slovencev, katerim ne nudi se nobenega zaščitnega zakona, onim v videmski pokrajini pa niti enega samega razreda osnovne šole.

(Glej tudi članek na 4. strani!)

Velika naročila za tržaške ladjedelnice

Pretekli teden je pristojno ministrstvo poklicalo v Rim poslanca Martino, predstavnika province dr. Culotta, predstavnika trgovske zbornice g. Bigotta in tržaškega župana Cuzzi-ja zaradi krize v tržaških ladjedelnicah. Sestanek v Rimu je bil uspešen, saj je ministrstvo dodelilo tržaškim ladjedelnicam zgraditev treh velikih petrolejskih ladij. S tem je za več časa zagotovljeno delo tolikim brezposelnim, ki so z veseljem sprejeli vest na znanje.

Otvoritev nove splošne bolnice

V nedeljo, 20. septembra je minister Giardina slovesno otvoril skupno splošno bolnico v ulici V. Veneto. Bolnišnico so gradili več let in je stala težke milijone.

Veliko število občanov si je v nedeljo popoldne ogledovalo veliko zgradbo, moderno opremljeno z vsemi higieni in zdravniškimi napravami. Stoji tik državne meje in bolniki bodo imeli krasen razgled tudi čez njo. Na kraju so zdaj osredotočene vse bolnišnice; nova, ona za duševne bolezni in bolnišnica Zavoda za socialno skrbstvo za pljučne bolezni.

ZADOLVOLJSTVO SOVOĐENJCEV

Sovodoljci smo zelo zadovoljni, ker smo zdaj gotovi, da bomo imeli vodovod, saj je že vse odobreno od višjih oblasti.

Gradilo ga bo tržaško podjetje CESLA, ki je zmagovalni natečaj in podpisalo pogodbo. Da bi le delo šlo naglo naprej, da bomo dobili vodo v doglednem času. Pri tem se čutimo hvaležne vsem oblastem, ki so se zavzele za to našo veliko potrebo. Bili smo res vzradoščeni, ko je vodstvo Slovenske demokratske zveze iz Gorice sporočilo g. svetovalcu Karlu Cernicu iz Rupe, da je od višjega foruma prejelo zagotovilo, da je že vse odobreno za vodovod. Vodstvo SDZ se vneto zavzema za potrebe našega ljudstva v pogledu vode, saj bomo, da so se njeni občinski svetovalci iz Gorice uspešno potegovali za dobavo vode slovenskim prebivalcem občine.

Hvaležni smo seveda tudi naši občinski upravi, ki je storila vse, da se nam zgradi vodovod.

Prav pa bi bilo, da bi nam država krila stroške za vodovod, kajti naša občina jih res ne zmora. Zaskrbljeno namreč slišimo, da mora občinska uprava najeti 25 milijonov posojila za gradnjo vodovoda, 8 milijonov pa za asfaltiranje občinskih cest.

Krivično ravnanje s podsodnostjo

Svoječasno smo obširno pisali o krivičnem ravnanju z našim ljudstvom v pogledu sodne pripadnosti. Občini Sovodnje in Steverjan spadata namreč po zakonu pod goriško okrajno sodnijo (preturo), pa morajo kljub temu prebivalci obeh občin za svoje potrebe le na druge sodnje, Sovodnji in v Gradiško, Steverjanci pa v Krmin. Obe občinski upravi sta svoječasno prosili pravosodno ministrstvo, naj krivično popravi s tem, da ukaže sodnijama v Gradiški in Krmini, naj spoštujeta zakonito podsodnost prebivalstva.

Znano je namreč, da je prefekturna oblast leta 1947 začasno spravila Sovodnje pod Zagraj, ki pripada gradiškanski sodnji, Steverjance pa pod Kaprivo, ki spada pod krminsko sodnjo. Toda leta 1951 sta Sovodnje in Steverjan postala samostojni občini. Pravosodno ministrstvo se ni niti zmenilo za upravičeno zahtevo naših občinskih uprav, ki nista prejeli nobenega odgovora. Pač pa je pravosodni minister z vso ustreznostjo takoj odgovoril goriškemu županu, da se bodo želje

občinskega sveta, da se sodnji v Gradiški in Krmini ohranita, kolikor mogoče spoštovale. Slovence v Italiji, oblasti preveč prezirajo, tudi ko gre za njihove najbolj upravičene zahteve. Zda govorijo, da bodo zadevo uredili tako, da se omenjeni dve sodnji ohranita kot oddelka zedinjene (unificata) goriške okrajne sodnje. Zato bi bilo dobro, da bi se Sovodnji in Steverjanci zopet obrnili na pravosodnega ministra z zahtevo, da se njihova sodna pripadnost spoštuje. Treba je preprečiti morebitne skrite namene, da se prve in druge prisili pod Gradiško odnosno pod Krmin.

Brezplačni prevozi naših otrok

Naši občinski svetovalci se skrbno brigajo za otroške vrtnice. V tem oziru so že večkrat prosili g. župana tako za brezplačno prevažanje otrok z Oslavja v Pevmo, kakor tudi za zopetno otvoritev vrtca v ul. Randaccio, kjer je osem družin vložilo tozadevno prošnjo. Brezplačno prevažanje otrok z Oslavja je že obljubila trdka Ribi, ki je že izdala potrebne listke. Tudi vrtec v ul. Randaccio se bo skoro gotovo obnovil, saj se utegne število obiskujočih še povečati. Menimo pa, da sedem otrok zadostuje za otvoritev. Nedavno so nekateri slovenski listi ostro pisali o prevoznih korjer iz Gorice v Steverjan skozi Oslavje čez, da so previsoke. Niso niti pomislili, da cene ne postavlja podjetje svojevoljno. Upamo da bodo zdaj, ko bo Ribi brezplačno prevažal otroke v vrtce in nazaj, priznali to uslugo. Z naše strani gre Ribiju prav lepa zahvala za velikodušno naklonjenost. Naše pošteno ljudstvo bo naklonjenost zelo cenilo in jo držalo v spominu. Našim svetovalcem pa je župan ze prei zagotovil, da bo otroke prevažala občina sama, če bi jih Ribi ne mogel.

VESTI iz STEVERJANA

— PRAZNIK GROZDJA —

Na praznik grozdja, ki ga je priredilo SKPD v nedeljo 20. septembra je prišlo veliko število ljudi. Seveda je k temu pripomoglo lepo sončno vreme, sladko grozdje in dobra briška kapljica sta bili tudi učinkoviti vabili. Nastopila sta zbor iz Steverjana in Jazbin, ki sta nam zapela nekaj lepih in pomembnih pesmi. Sledila je veseliga »Peg, srček moje v reži« g. prof. Peterlina iz Trsta, ki je udeležencem zelo ugajala. Slučajno se je v Steverjanu ustavila devinska godba, ki je zaigrala nekaj izbranih komadov ter tako pripomogla k se lepšemu razpoloženju.

V teku je napeljava električne luči po

Doktorju M. Bregantu v slovo

Naj se - dragi gospod doktor - v imenu Akademskoga kluba v Gorici za vedno poslovim od Vas. Vaše naglo in nepričakovano slovo nas je globoko potrla in užalostilo.

Tudi za Vas - žal - veljajo pesnikove besede:

Imeli smo ljudi - v poljani cvet,
imeli smo jih - vrhu gore hrust,
imeli smo jih - dali smo jih vam -
kaj hočete, grobovi, še od nas?»

Z Vami smo izgubili svojega prijatelja, dobrotnika in svetovalca, ki je s svojo požrtvovalnostjo in brezmejno ljubeznijo do naše besede veliko pripomogel h kulturni rasti slovenske mladine v zamejstvu.

Vsi, ki smo Vas poznali, smo občudovali Vaše vztrajno in nesebično delovanje na kulturnem in prosvetnem polju.

Bili ste pravi sin naše Primorske, pomočnik potrebnih, oče in tolažnik trpečih in zapuščenih.

Z Vašo smrtjo je med goriškimi Slovenci nastala vrzel, ki je ne bo mogoče zapolniti. Gotovo pa je, da bo Vaše ime ostalo zapisano z zlatimi črkami v srcih tisočev tistih, ki ste jim bili tolažnik, dobrotnik pa tudi vodnik in ki danes žalujejo za Vami skupno z Vašimi dragimi domačimi.

Z žalostjo in grenkobo v duši se poslovljamo od Vas, a tolaži nas upanje, da bo vaš duh ostal vedno med nami, nas še naprej bodril in spodbujal k ljubezni do našega naroda.

Mirno počivajte v domači slovenski zemlji, ki ste jo tako goreče ljubili.

Sprejmite, dragi doktor, našo globoko hvaležnost in naš poslednji pozdrav!

(Nagrobni govor člana AKG)

ŠOLSKÉ VESTI

Na Nižji srednji šoli v Gorici so v jesenskem izpitnem roku šolskega leta 1958-59 izdelali sledeči dijaki:

Cez I. razred: Bastiani Vladimir, Ferletič Stanislav, Sobani Bernard, Devetak Aleksandra, Dornik Neda, Jarc Adrijana, Mozetič Milojka, Quinzi Adele. 1 dijak je bil zavržen.

Cez II. razred: Hvala Valter, Markocic

Alojz, Meryjo Leopold, Mikulus Marjan, Milič Zmagošlav, Persolja Aldo, Tabaj Božidar, Canali Gabrijela, Klanjšček Milojka, Mikluš Ksenija, Persolja Vladimir, Veluscek Vanda.

Nižji tečajni izpit: Bassa Vojko, Leghis-sa Darij, Saksida Andrej, Canali Ana, Gravner Nadja, Koshuta Teodora, Vizintin Katarina.

Sprejemni izpit: Pahor Mirko, Ferletič Bruna, Semoli Marija, Komjanc Robert.

Na Stokovni šoli v Gorici so izdelali sledeči dijaki:

Cez I. razred: Ballus Dino, Brani Rudi, Devetak Ludvik, Lutman Vojko, Sosol Boris, Vizintin Jožef, Bensa Anamarija, Cotič Varja, Cotič Zdravka, Ferfolja Tanja, Juretič Majda, Kocjancic Sonja, Malič Anica, Tomšic Ana. Zavržena 2 dijaka.

Cez II. razred: Cotič Ladislav, Ferfolja Slavko, Ferletič Viljem, Hlede Alojz, Miklus Darko, Peric Boris, Persolja Boris, Pintar Boris, Tomažič Florijan, Petelan Friderika, Rožič Jožefa, Tomažič Vida, Mikulus Silva. Zavržena 1 dijak.

Zaključni izpit: Cotič Ivan, Ferfolja Darko, Persolja Orlando, Sedmak Jakob, Sedmak Valentin, Stanic Branko, Terpin Alojz, Rolich Aleksander, Bregant Zmaga, Florenin Ana, Kosič Marija, Pahor Nevea. Dva dijaka zavržena.

Šolsko leto 1959/60

Novo šolsko leto, ki se je letos začelo na vseh šolah 1. oktobra, je tako razdeljeno:

prvo tromesečje bo trajalo od 1. oktobra do 23. decembra, drugo tromesečje od 4. januarja 1960 do 12. marca, tretje tromesečje pa od 14. marca do 28. maja.

Izpiti vseh vrst se bodo pričeli 3. junija v poletnem roku in 1. septembra v jesenskem roku, mature pa 20. junija v poletnem in 12. septembra v jesenskem roku.

Pouka prosti dnevi bodo naslednji: 1. november, praznik Vseh svetnikov; 8. december, praznik Brezmadežne; božične počitnice od 24. decembra do 2. januarja; 6. januar, sv. Trije kralji; 11. februar, latranska pogodba; 19. marec, praznik sv. Jožefa; velikonočne počitnice od 15. aprila do 18. aprila; 25. april, praznik osvoboditve; 1. maj, praznik dela; 26. maj, Vnebohod; dan mestnega oziroma farnega patrona.

POPRAVEK

Prvi stavek drugega stolpca v članku »Nemčija in mir v Evropi«, ki ga je prinesla »Demokracija« od 15. septembra, se pravilno glasi: »Ona ima pravico govoriti danes tudi v imenu vseh milijonov pobitih Poljakov, ko zahodna Nemčija ne priznava meje na Odri-Niši.« Pomotoma stoji v »Demokraciji« od 15. septembra, da Nemčija »zahteva mejo na Odri-Niši« namesto, da je ne priznava.

Javnost jih mora obsoditi

Naše časopisje ob raznih prilikah in še posebno pred začetkom šolskega leta opozarja slovenske starše na dolžnost, ki jo imajo pred Bogom in pred narodom, da pošiljajo svoje otroke v slovenske šole, ker je samo v njih zagotovljeno naravno nadaljevanje vzgoje začete v družinskem krogu.

Na žalost je še precej Slovencev, ki se na take pozive sploh ne zmenijo, in povprečni živijo ti gospodje na račun trgovine z Jugoslavijo. Tam se izkazujejo za velike Slovence, tu pa se bojijo lastne sence.

Venče Černic 50 letnik

V nedeljo 27. septembra je slavil svojo pedesetletnico g. Venče Černic iz Gabrij. G. Venčetu čestitamo in mu želimo še mnogo, mnogo zdravih zadovoljstev polnih let v krogu svoje družine, ki jo vodi kot dober oče in umen gospodar.

OPOZORILO

Ker se vedno kličejo upravo goriške bolnice v ul. V. Veneto, posluhujoč se stare telefonske številke, opozarjamo, da ima sedaj uprava telefon štev. 3991.

NOVICE IZ SLOVENIJE

PRESKRBA Z VODO V AJDOVSCINI IN VIPAVI

Pristojni higienski zavod v Ljubljani pripravila načrt za gradnjo novega vodovoda v Vipavi, ki bo črpal vodo pri Budanjah, kjer so baje našli dobre vire vode.

Stroške bodo nosili člani skupnosti, sama »Gospodarska poslovna zveza, obrat vinska klet« pa je stavila na razpolago kakih pet milijonov dinarjev. S tem bodo dobile vodo tudi vasi Budanje in Vrhpolje.

V Ajdovščini pa so sklenili preurediti stari vodovod, ker ne nudi zadostne vode mestu, ki se stalno veča. Podaljšali so ga že do novega mestnega naselja v Polzevi. Zgradili pa so ga že tudi v Pečenkovi pri Brjahu, vodo bodo preskrbeli na Planini in jo napeljali do planinskih koč. Vodo pa bodo z gradnjo preskrbeli tudi Stomažu.

STROJ ZA IZDELAVO SALONTNIH SLEMENJAKOV

V Anahovem na Goriškem je 52 letni mehanik Leopold Gordon izumil nov stroj za izdelavo salontnih slemenjakov. Z njim napravijo v osmih urah 500 komadov slemenjakov, medtem ko so jih s prejšnjim strojem izdelali v istem času le 120.

KAJ PRAVILNO IZLETNIKI KI SO OBISKALI JUGOSLAVIJO

Imeli smo priliko govoriti z raznimi letošnjimi izletniki, ki so obiskali razne kraje Jugoslavije. Vsi so bili navdušeni nad prekrasno lepoto krajev pa tudi na folkloro ljudstva. Hkrati pa so skoro vsi tožili, da je premalo ustreznih gostinskih obratov v krajih, ki so kot nalašč ustvarjeni za izletnike. Zgradba hotelov po raznih krajih Slavonije, Bosne in Hercegovine ter drugod, pa tudi ureditev cest za moderni promet, bi povečala število izletnikov in s tem lep dobiček.

TOVARNA CELULOZE

V BANJA LUKI ZE OBRATUJE

Tovarna celuloze v Banja Luki, ki zavzema 80 hektarjev zemljišča, je zgrajena

Slovenski begunci in begunsko leto O koroškem plebiscitu

Od turških časov dalje niso civilizirani narodi pretrpeli toliko gorja kot jim ga je namenila druga svetovna vojna. Z mnogimi topovi pa tega gorja ni bilo konec. Z vzhoda proti zahodu so se valile množice beguncev iz strahu, da jih nasilje ne poževe v nasprotno smer in da svobodnega človeka ne izmalijo v državnega sužnja.

Težka je begunska usoda. Zapustiti svojo rodno zemljo, svoje delo, imetje, vse kar si je delovni človek ustvaril s pridnostjo in varčevanjem od svojega rojstva pa do nasilnega slovesa, te gorjuposti se zaveda samo tisti, ki je na svoji lastni koži preizkusil begunsko gorje. Usoda novih jugoslovanskih beguncev pa je še posebno trpka, ker je postopanje z njimi ena sama diskriminacija, zasnovana na zgrešenih političnih zasnovah. Postopki z jugoslovanskimi begunci so povsem drugačni od sprejemanja beguncev iz ostalih dežel na oni strani železne zaves. Te diskriminacije je »Demokracija«² večkrat z vso pravico in dolžnostjo ožigolala.

Svetovno begunsko leto, ki ga je ustanovila s posebno resolucijo OZN 5. dec. 1958, je pričelo meseca junija letos. V posameznih zahodnih državah posvečajo oblasti in tudi javnost mnogo zanimanja za begunsko vprašanje. V tem času imamo na svetu okrog 40 milijonov beguncev, zato se kar sama po sebi postavlja vprašanja po povečanju finančnih sredstev z državnimi podporami, prostovoljnimi prispevki organizacij in javnosti, da bi se olajšalo trpljenje in našlo tudi dokončno rešitev a prostovoljno repatriacijo, izseljevanjem ali integracijo. Značaj teh akcij je čisto človekoljuben. Pobudo pa je sprožila Velika Britanija.

Begunce lahko razvrstimo v tri kategorije:

V prvi so begunci pod mandatom Visokega komisarja združenih narodov. V Evropi je trenutno en milijon takih beguncev, v ostalih delih sveta pa pol milijona. Posebno težavne so razmere, v katerih živi 180.000 alžirskih beguncev v Tunisu in Maroku.

V drugo kategorijo spadajo begunci Urađa OZN za pomoč in zaposlitev beguncev iz Palestine (UNRWA).

Tretjo kategorijo sestavljajo begunci izven obeh gornjih organizacij. Takih beguncev je na tisoče in tisoče po neuradni begunskih taboriščih v Avstriji in Nemčiji. Drugim beguncem, ki so po uradnih taboriščih, se ni posrečilo izseliti in niti pridobiti mednarodne begunske pomoči. Takih beguncev je največ v Nemčiji, Avstriji, Italiji in Grčiji.

Za nove jugoslovanske begunce so skovali pojem »gospodarskih beguncev za razliko od političnih«. V Avstriji, kjer so politični ljudje in tisk prav v zadnjem času prepevali toliko samohvale ob podelitvi zatočišča petim jugoslovanskim beguncem, ki si jih je otepal ves svet, so pozabili, da so »gostoljubna Avstrija«² samo v zadnjem letu proglasila 80 odst. beguncev za gospodarske ubežnike, ki jih niso odpravili v druge dežele - kot so to s petimi jugoslovani počenale druge države -, ampak so jih izročili v oblast pravih nasilnikov, pred katerimi so bežali. Tudi pri nas so se dogajale in se še dogajajo z jugoslovanskimi begunci podobne diskriminacije.

Na pritožbe, da se tu uganja očitna krivica, so odločujoče oblasti odgovorjale: »Ti begunci niso politični prebeganci, ampak bežijo iz gospodarskih pobud!«² In vendar bi morali razsodni ljudje po 15 letnih izkušnjah vedeti, da v totalitarnih državah ni razlik med političnimi in gospodarskimi vzroki za pobeg. Komunistem

svoje nasprotnike ali likvidira ali pa gospodarsko uničuje. Ali niso gospodarske krize, ropanja, fiskalna odiranja, državno verižništvo s pridarki in izdelki, stradanja in mučenja, samo posledice politike komunističnih strahovlad? Ali nimajo ljudje, ki bežijo iz takih »čistih«² gospodarskih pobud, naravnih in božjih pravic do zatočišča? Letošnja žetev v Jugoslaviji je bogata, vsaj po zatiranjih samega Tita, ki je vsemu svetu povedal, da ne potrebuje več ameriške pšenice in nizozemske masti. Ljudje bežijo, pa čeprav jih ne goni lakota! Zakaj bežijo očete in matere z nepreskrbljenimi otroki -, morda zaradi pustolovskega zanešenjstva?

V dne 28. in 29. avgusta letos je zasedala v Berlinu konferenca Združenja za preučevanje svetovnih begunskih vprašanj. Znani slovenski javni delavec, dr. Otmar Pirkmajer, je izdelal poseben izredno zanimiv, dokumentiran in obsežen referat o nerenih begunskih vprašanjih, ki se nanašajo prvenstveno na nove jugoslovanske begunce. V referatu, ki ga je konferenca odobrila in sprejela, pobija dr. Pirkmajer proslulo pojmovanje »politično preganjanje«, ki ima veljavo samo v kolikor označuje razloge sredstva preganjanja pa so lahko tudi gospodarskega značaja, in prav ta sredstva spravljajo v problem gospodarsko in duhovno svobodo. Z drugimi besedami, ta referat zastopa stališče, da so tisti Jugoslovani, ki iz gospodarskih razlogov zapuščajo svojo domovino, žrtve totalitarnega gospodarskega ustroja.

To načelo so potrdile tudi ameriške komisije, ki so obiskale evropska begunska taborišča.

Zanimanje za begunska vprašanja so z begunskim letom že do sedaj zdramila

tako uradne kroge kot širšo javnost, zato tisti, ki so jim ta vprašanja pri srcu, z zaupanjem gledajo v bodočnost.

Komunističnim oblastnikom so seveda begunci trn v peti, saj že s samo svojo prisotnostjo stalno obtožujejo svoje preganjalce in sproti postavljajo na laž vse njihove propagandistične laži. Protibegunska gonja kremelskih priganjačev je na žalost okužila tudi nekatere demokrate, ki ne spregledajo komunistične peklenke igre, vendar smo prepričani, da bo v begunskem letu tudi ta okužba dokončno odpravljena.

Številčna moč „novega razreda“

Od marca do junija so v šestih Titovih »ljudskih«² republikah zasedali kongresi ZKJ. Na vseh teh kongresih so poleg drugih poročil, povedali poklicni partizni tudi koliko jih je. Po vrstnem redu kot so se kongresi vršili, se partijska moč kaže takole:

Bosna in Hercegovina	96.737 članov
Hrvatska	176.017 članov
Makedonija	51.909 članov
Srbija	350.000 članov
Črna gora	28.000 članov
Slovenija	60.279 članov
Skupaj	782.942 članov

V splošnem sodijo, da šteje današnja Jugoslavija 18.500.000 prebivalcev, tako je po uradni statistiki v Jugoslaviji 4,5 odst. komunistov. Gotovo pa je med tem številom ogromno število takih komunistov, ki so prišli v partijo po kosček kruha. Na podlagi takih ocen bo dejanska moč novega razreda kakih 200.000 poklicnih komunistov.

Prihodnje leto bo preteklo že 40 let, od nesrečnega koroškega plebiscita. Plebiscit se je vršil 10. oktobra 1920. Kako je izpadel, je znano. 15.279 glasov ali 41 odstotkov je bilo oddanih za Jugoslavijo, 22.025 glasov ali 59 odstotkov pa za Avstrijo. Nemška večina je znašala 6.746 glasov. V osemnajstih občinah je imela večino Jugoslavija, v trinajstih pa Avstrija. Južno od Drave je bilo okroglo 400 glasov več oddanih za Jugoslavijo nego za Avstrijo (natančno 392).

Občina Seled nad Borovljami je skoro stoodstotno glasovala za Jugoslavijo. Dala je Jugoslaviji 97 odstotkov glasov, namreč 511 glasov, za Avstrijo pa samo 17. 85 odstotkov glasov je dala za Jugoslavijo občina Blato pri Pliberku, absolutno 650. Okroglo 80 odstotkov glasov so dale za Jugoslavijo občine: Bilčovs nad Rožom, Slovenji Plajberg pri Borovljah in Bela pri Železni Kapli. Občina Bela je dala za Jugoslavijo nad tisoč glasov, namreč 1029.

Tudi v Sleziji se je po prvi svetovni vojni vršil plebiscit. Onde je bilo naprej določeno, da se ozemlje razdeli po razmerju oddanih glasov. Poljska je dobila 40 odstotkov glasov, in je dobila tudi ozemlja v tem razmerju. Na Koroškem pa je bilo naprej določeno, da tista država dobi vse ozemlje, ki dobi pri glasovanju večino. Večino je dobila Avstrija in zato tudi vse ozemlje. Samo mesta in trgi: Velikovec, Borovlje, Pliberg, Grebinj, Zelenka Kapla, Labud so dali za Avstrijo nad 5.000 glasov (natančno 5191). Tako je glasoval Velikovec za Avstrijo 83,5 odstotno; Pliberg 75 odstotno; Borovlje 72,5 odstotno; Grebinj 77 odstotno; Zelenka Kapla 68 odstotno in Labud 93 odstotno.

Koroški plebiscit je odločila koroška pomemnevalna šola. Ta je že od okroglo 1.

1870 dalje, torej skozi 50 let pred plebiscitom, vzgajala otroke v nemškem duhu. V mestih in trgih so to nalogo vršili poleg šole tudi nemški otroški vrtci. V Borovljah so na primer v otroškem vrtcu otroke učili: »Wir Ferlacher sind alle deutsch!«² To pomeni: Mi Barovljanci smo vsi Nemci. Podobno se je godilo tudi drugod. Brez nemške oziroma, pomemnevalne šole in brez nemških otroških vrtcev bi Avstrija pri plebiscitu 10. okt. 1920 nikdar ne bila dobila večine. Na ta način pa je bil izid plebiscita že naprej določen. V takih razmerah določitev plebiscita ni pravična. Tudi na Prekmurskem so po prvi svetovni vojni nekateri zahtevali plebiscit. Neki narodnozvedni slovenski učitelj jim je čisto pravilno odgovoril: »Da, mi smo za plebiscit, a čez 50 let. Zdaj so Madžari v šolah madžarizirali narod, zdaj moramo mi to popraviti. Mi moramo ljudem povedati, da so Slovenci. Kar je veljalo za Prekmurje, je veljalo tudi za Koroško.

Dogodki doma

LADJEDELSKA DELAVNOST. Za obnovo in dopolnila trgovske mornarice namerava vlada zahtevati deset milijard kreditov. Zgraditi nameravajo ladjevja za kakih 400.000 ton. Pravijo, da bodo tržaške ladjedelne prejele od tega okrog 80-100 tisoč ton naročil.

TRŽASKI SENATORJI. Iz Rima poročajo, da bodo prihodnji mesec predložili poslanski zbornici osnutek zakona o volitvah v senat za Tržaško ozemlje, ki še vedno ni zastopano v tem predstavniškem domu.

CERKNE SLOVESNOSTI. V našem mestu je pred kratkim zasedala škofijska sinoda. Ob njenem zaključku je papež Janez XXIII. odklical nekaj tržaških duhovnikov. Dr. Jakob Ukmar je bil imenovan za apostolskega protonotarija. Za monsignorja pa sta bila imenovana č. g. Fran Malalan, župnik v Borštu in č. g. Jože Jamnik, ravnatelj Marijanišča na Opčinah. Prisrčno čestitamo!

FATIMSKI KIP MATERE BOŽJE je 17. sept. s helikopterjem prispel v naše mesto, kjer ga je na Velikem trgu pričakala množica kakih 100.000 vernikov. V cerkvi sv. Antona Novega so se v petek 18. sept. Mariji poklonili številni Slovenci. Naslednji dan so kip v spremstvu dveh kardinalov prepeljali na Vejno, v bližini Proske, kjer so blagoslovili temeljni kamen za novo Marijino cerkev.

USPEHI NASEGA ROJAKA »Suma cum laude«² ter »Valedictoria«² je diplomiral v diplomatskih znanostih na univerzi Georgetown v Washingtonu naš nekdanji sosedčan, g. Miloš Kravanja. Med 128 diplomandov je odnesel prvenstvo. Izvoljen je bil za člana »Gold Key Society«, ki je najvišja čast, ki jo more podeliti univerza. Postal pa je tudi član največjega ameriškega častnega društva »Phi Alpha Theta«² - National Honor Society in History. Naše prisrčne čestitke!

Južni Tirol pred Združenimi narodi?

Avstrijski zunanji minister, socialist Kreisky je na jesenskem zasedanju Glavne skupščine ZN, ki je pričelo 21. septembra v New Yorku, zagrozil, da bo njegova država predložila vprašanje Južnega Tirola Organizaciji združenih narodov, če ne bodo zadevna pogajanja med Italijo in Avstrijo privedla do zadovoljivega uspeha. S tem je hotela avstrijska vlada vplivati na diplomatska pogajanja, ki se trenutno vršijo med Rimom in Dunajem, kar je seveda razburilo italijanske kroge. V meddržavnih odnosih velja namreč pravilo, da dokler so pogajanja v teku, ni dopustno katerekoli strani izvajati pritisk.

Kreisky je zlasti očital, da Italija ne izpolnjuje obveznosti sporazuma De Gasperi-Gruber iz leta 1946 kar se tiče dvojezičnosti v uradnih in na sodiščih ter diskriminacijo pri sprejemanju v državne službe in pri dodeljevanju stanovanj.

Italija se brani, zagovarja jo načelo, da je Južni Tirol izključno notranje italijansko vprašanje in da zato Združeni narodi nimajo pri tem nič opraviti. O morebitnih nesoglasjih v zvezi z izvajanjem zgoraj imenovanega sporazuma je ital. vlada vedno pripravljena razgovarjati s sosedno Avstrijo.

Zadeva je vzbudila v prizadetih državah, v Italiji in Avstriji, precej zanimanja, posebej pa pri nas Slovincih, ki živimo kot narodna manjšina tako v Avstriji kot Italiji. Zato dobro vemo, kakšen kruh režejo veliki narod narodnim manjšinam, ki prebivajo na njihovem državnem ozemlju. Kljub temu se nam zdi, da položaj na

Južnem Tirolskem ni tako tragičen, kakor ga svetu prikazujejo avstrijski nacionalisti. Južnotirolski Nemci imajo vso pravico zahtevati svoje pravice. Če se malo živimo v položaj koroških Slovencev, ki je strahoten za demokracijo ter nevtralnemu državo kot je Avstrija, se nam zdi korak avstrijskega zunanjega ministra prava ironija načet in zato brez vsake moralne podlage in upravičenosti. Dokler bo Avstrija postopala tako mačehovski in nekulturno s slovensko manjšino v svoji državi, nima nobene moralne pravice zahtevati od drugih tega, kar sama manjšinam v lastni državi odreka. Zato pomeni tako ravnanje do narodnih manjšin izigravanje ter norčevanje iz svetih načel, ki ga nikakor ne moremo odobravati. Če je potrebno, da pride problem kake narodne manjšine pred mednarodni forum, je to v prvi vrsti vprašanje Slovencev na Koroškem v Avstriji, kjer je teptanje naravnih ter mednarodnih obveznosti najbolj očitno. Avstrija zahteva nemške sodnike za Južne Tirole, sama pa je pred kratkim odpravila dvojezičnost v več sodnih okrajih na Koroškem. Avstrijski zavojalski pritiski že 700 let sistematično odpravljajo koroške Slovence v Karavanski planine; na avtohtoni slovenski zemlji pa ostajajo le še slovenska imena krajev, rek in gor. Kje je doslednost?

To so dejstva, o katerih bi morala biti mednarodna javnost obveščena. Tudi italijanska javnost se za ta dejstva premalo zanima. Italijanski časopisi bi svoji stvari ter objektivnosti več koristili s seznanjanjem mučnega položaja slovenske manjšine v Avstriji, kakor pa z neprepričljivimi in dolgovezniimi polemikami o izključno notranjem vprašanju.

ni nadaljevati z nepretrgano stavko do končne zmage.

V zadnjem triletnju se je položaj rudarjev zelo poslabšal. Leta 1955 je bilo v Italiji zaposlenih 72.000 rudarjev, leta 1959 pa jih je samo še 42.000. Zaposlitev je padla za nad 40 odst., medtem ko je proizvodnja narasla z uvedbo novih modernih strojev in pripomočkov.

Gospodar odstavlja izčrpane rudarje, zato je po človeških in božjih zakonih naša zahteva več kot upravičena. Rudarji, ki so po 10 in več let delali pri rudniku, si morajo iskati dela drugod. Ni majhno število tistih, ki so se morali izseliti v tujino, stari tudi nad 40 let, da preživijo sebe in družino. Mladenci od 15 do 20 let, pa pohajajo in so v breme starejšim in skupnosti, zato ni nič čudnega, če se udajajo razvratnim in prevratništvu. Kaj misli o tem vlada, kaj industrija? Ali si ne kopljejo lastnega groba? Ljudje, ki se jim v sreli kopljejo krivice, se bodo ob prvi priložnosti muševale. Industrija in vlada, ki se za tako stanje ne zanima, sami prožijo komunistični propagandi nevarno orožje v roke.

Zakaj noče? Podjetje obnoviti delovne pogodbe? Morda zato, ker jo z novim zakonom ne bo moglo več po mili volji razveljaviti. Po novem zakonu je namreč dolžnost delodajalca ne samo, da pogodbo ob zapadlosti obnovi, ampak, da jo tudi prilagodi trenutnemu stanju. Ne vemo, koliko časa bo trajala sedanja naša borba, vemo pa, da je pravica na naši strani - in to je glavno jamstvo našega uspeha, saj prinaša stavka trojno škodo: nam, gospodarju in državi.

Pozivamo vse rudarje v rajbelskem rudniku, tu pod Mangartom, da ostanejo složni v borbi kot smo bili do sedaj, saj nas spremljajo simpatije vsega delovnega sveta. Spomin na dvomesčno zmagovito stavko pred dvema letoma še ni zbledele.

Rajbelski rudar

Ob zaključku lista nam sporočajo, da je stavka prenehala, ker so pričela pogajanja v Rimu.

TRŽAŠKI PREPIHI

NIKOLAJ IN NIKITA

Komaj se je v plenarni seji OZN razkupil dim Hruščev razorožilne bombe, so dopisniki z vso naglico zdrveli k zunanjemu ministru Herterju. Ta pa jim je dejal: »Nič novega, sama stara šara.«² Herter je svojo sodbo utemeljil s predlogi Litvinova na veliki razorožitveni konferenci v Ženevi leta 1932-33: popolna razorožitev odvaja vsega orožja, pri čemur naj bi ta postopek na radikalen način izvršili najprej pri velesilah in šele kasneje pri manjših in srednjih državah, v razmerju njihovega teritorialnega obsega in vojaške zmogljivosti. Usoda svetovne zgodovine je takrat hotela, da so morali začetne razgovore zakasnit za 90 minut, ker je med Japonsko in Kitajsko izbruhnila vojna zaradi Mandžurije. Prav ta zgodovinska epizoda pa nam kaže tisto geografsko smer, ki verjetno opravičuje tako pogoste ruske razorožitvene predloge.

Ce bi novi zunanji minister Združenih držav, kljub naglici, pregledal arhive svojega ministrstva, bi našel tole: »Vzdrževanje splošnega miru in znižanje prekomernega oboroževanja, ki obremenjuje vse narode sveta, je v sedanjem svetovnem položaju ideal, ki bi ga morale zasledovati vse svetovne vlade.«² Ta frazeologija, ki se nam zdi tako močno obrabljena, pa ni izšla iz ust rdečega Nikite, ampak je zapisana na povabilu note karja Nikolaja II., ki jo je leta 1898 naslovil na vse države, ki so bile takrat akreditirane na njegovem dvoru.

Tudi Združene države so bile od meseca maja do julija 1899 navzoče v Haagu. Ze takrat se je nameravala razorožitvena konferenca preleviti v tako imenovano mirovno konferenco, ki je rodila konvencijo o ureditvi mednarodnih sporov, o zakonih in uporabi »Ženevske konvencije iz leta 1864 tudi za pomorsko vojno. V zaključnih spisih je govora tudi o preprečitvi metanja bomb iz zraka, kot tudi upo-

raba dum-dumskih iztrezkov ter dušilnih in omamnih plinov. Takrat je v Haagu zagledalo luč sveta tudi Mednarodno razsodišče.

Za razorožitvenimi napori carja Nikolaja II. pa so se skrivale težnje, da bi se ustvaril v Evropi mir za potrebno konsolidacijo notranje političnega položaja v Rusiji in za ustvaritev potrebnih položajev v Aziji, to se pravi na kitajskih mejah, kjer pa je kljub haški konferenci izbruhnila rusko-japonska vojna.

Zgodovinska vzporednja v resnici največkrat šepajo, vendar v našem primeru ne tako, da bi se nam ne vrivale vzporedbe. Hruščev partiji so Nikolaja II. sicer leta 1917 ustrelili, vendar njegov naslednik rdeči car Nikita dosledno hodi po stezah svojega carskega prednika, zlasti v zunanji politiki leta 1959. Tudi geografija je za zgodovino zanimiva. Močna Kitajska pa čedrav pripada »socialističnemu taboru«, je drugo središče svetovnega komunizma in prav ta Kitajska neprestano izloča na površje probleme, ki so že davno zapustili ideološko raven in se vrtihotapili v svetovno politično območje.

Ce torej Hruščev pred Organizacijo združenih narodov ponuja upeljevitve svojega obrambnega ministrstva, to pomeni, da bi pod tem pepelom obležalo za vedno tudi vse atomske sanje rdečeh-kitajskih prijateljev.

Utvare? Propaganda? Križanje obojega, vendar pa realistični dokaz strahu pred Maočetungovimi množicami, ki bi čez čas lahko dozorele v atomsko velesilo. Prav tako kot Nikolaj II., je tudi Nikita pripravljen na razorožitev. Seveda bi si pri tem rad zagotovil status quo, ki bi mu zajamčil podvrženost vzhodnega bloka v ključno z nadzorstvom nad kitajskim prijateljem. Nekaj znamenj celo kaže na določeno »nesveto«² alianco med Sovjetijo in Združenimi državami, kar spet potrjuje določeno nasledstvo Nikite Hruščeva z Nikolajem II.

Druga stvar, nauk, ki iz vsega tega izhaja je ta, da je najbolje, če se mednarodne obveznosti in pogodbe čimprej v celoti izpolnijo; kajti tako bi že vnaprej odpadli vsi razlogi za poznejše očitke ter nepredvidene zapletitjave. Zelo trezno je s tem v zvezi napisal Augusto Guerriero v milanskem »Corriere della sera«²: »Za doseganjem jemljemo na znanje novico, da je bil predložen zakonski osnutek glede uporabe nemškega jezika na sodiščih in v uradih v Gornjem Poadižu. Zal nam je, da se je a tem toliko odlašalo. Čemu smo čakali? Obvezali smo se, da bomo uvedli dvojezičnost, zato je naša lojalna in častna dolžnost, nuditi nemškemu prebivalstvu možnost, da se na sodišču brani ter upravlja pravico in svoje zadeve v državnih uradih v nemškem jeziku.«

Besede, ki so v opomin vsem.

Zeleti bi bilo, da bi se zato odgovorni krogi v Rimu in Trstu, v polni meri zavedali, da za italijansko državo obstoji neka mednarodna pogodba, znana pod imenom Londonski sporazum 1954 ter njej priključeni Manjšinski statut, ki terja lojalno izpolnitev, kakor pravi zgoraj imenovani italijanski publicist.

Cas beži in je dvorezen meč, ki ne dopušča oklevanja: »Kar lahko storiš danes, ne odlašaj na jutri«, ker se zna zgoditi, da bo jutri lahko prepozno.

Za solidarnost rajbelskih rudarjev

Boj za socialne pravice italijanskih rudarjev je prišel po navodilih obeh glavnih sindikalnih organizacij 21. septembra z 48 urno stavko in se je nadaljeval z 72 urno novo stavko, 26. sept. Gre za obnovo delovne rudarske pogodbe, katere veljavnost je pretekla pred 26 meseci.

Ce sedanje stavkovno gibanje ne bo uspelo, smo rajbelski rudarji pripravlje-

ŠOLSKE VESTI

Začetna sveta maša za učence učiteljske in trgovske akademije v Trstu bo v četrtek 1. oktobra ob 10. uri, za učence nižje trgovske strok. šole ob 8 uri v cerkvi pri Sv. Ivanu.

GLASBENA SOLA SLOVENSKE PROSVETNE MATICE V TRSTU

Vpisovanje novih in lanskih gojenčev v glasbeno šolo »Slovenske prosvetne Matice«² prične dne 15. sept. t.l. vsak dan od 10-12 ure na sedežu v ulici Machiavelli št. 22-II.

Poučuje se klavir, violina, pihala in harmonika poleg teoretičnih predmetov. Vpisuje se do preklica.

V jesenskem roku 1958-59 so opravili nižji tečajni izpit Državne slovenske nižje industrijske strokovne šole v Trstu:

a) pred izpitno komisijo v Trstu (Rojan): Jordan Bordon, Edvard Cecchi, Sergij Franza, Sergio Grahonja, Dario Mohorović, Dimitrij Pertot, Stanislav Stoeck, Katarina Coloni, Nadja Klun, Marta Mastellaro, Marija Slama.

b) pred izpitno komisijo na Opčinah: Bernard Škerlavaj, Vojka Bresciani, Nada Debenjak, Gracijela Vidali, Viktorija Zagari.

c) pred izpitno komisijo v Dolini: Bogdan Kosmač, Stojan Maver.

PODPIRAJTE
SLOVENSKO
DOBRODELNO
DRUŠTVO

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisni za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzuola 18-I.
CENA: posamezna številka L. 30.—
Naročnina:
mesečno L. 50.— — letno L. 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L. 90.— — letno L. 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223